IISUS HRISTOS: IDENTITATEA PERSONALĂ ÎNTRE FUNCȚIA DE MISIONAR ȘI CEA DE TRIMIS

Robert-Iulian Păun*

Abstract: The most significant event in the history of the telluric man was and will be forevermore, the bringing into existence the Word of God. For the Catholic Theologian Hans Urs Von Balthasar, this event radiates an absolute and pellucid light on the human intellect regarding Jesus Christ's existence and His godliness mission on the earth. The world "mission" cannot reveal the Triune knowledge, that is why, according to Balthasar, ones need to understand that Christ is the Messenger of the Father, that He is identical with His mission and through this theological riser we need to rise to the acknowledge of His Divine message of Triune revelation.

Keywords: mission, identity, revelation, testimony, transcendence

Introducere

Consonanță, acord sau simfonie sunt termenii obișnuiți în vocabularul lui Hans Urs von Balthasar. El i-a însușit din lectură și din patristică (Origen, Augustin și ceilalți contemplativi din Evul Mediu), și le-a dat o puternică conotație hristologică. Armonia care vine de la figura lui Hristos nu este rezultatul unei creații externe, ca și cum primii ucenici și prima generație creștină ar fi creat o dumnezeire posterioară evenimentului istoric și intra-lumesc a lui Iisus din Nazaret. În mod contrar, așa cum Balthasar nu obosește să sublinieze, această armonie strălucește în toată frumusețea ei și în proporționalitatea sa, chiar din interiorul esenței concrete a lui Hristos, strălucește în toată viața Sa însemnată de primatul voii

* PhD Candidate, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia, (Faculty of Orthodox Theology), Romania.

Tatălui și a împlinirii acesteia, de către Iisus, prin ascultarea filială. Simplul credincios și exegetul poate verifica acest dat insurmontabil. Această „verificare” duce mai întâi de toate la deducerea că, în ceea ce Î-L privește pe Iisus, „în nici un punct al contemplării Sale nu se poate înțelege un defect de construcție și de proporție a imaginii” care apare¹. Dacă, într-un prim moment, am crede că am găsit în El vreo imperfecție, ar trebui mai bine să continuăm cu un discernământ mai atent, deoarece vedere noastră este cea defectă. Desigur, cu intenție apologetică, fără însă să lăsăm neevidențiat datul dogmatic fundamental, Balthasar se oprește mult timp pentru a evidenția „dovezile” interioare ale unicității irepetabile ale figurii lui Iisus, care sunt garanția credibilității Sale și baza credinței creștine în Persoana Sa. Pe scurt, subliniem acele elemente pe care le putem defini structurale, ale viziunii lui Balthasar despre armonia proprie figurii lui Iisus care se manifestă în concretul esenței Sale pământești.

1. Acordul între misionar și trimis

Primul element, manifestat în mod luminos dinspre figura lui Hristos, este înțelegerea dintre misiune și Cel Care este trimis. Înțelegerea acestui element, în jurul căruia Balthasar construiește teologia sa despre misiunea hristologică, este tocmai ceea ce Hristos afirmă despre Sine în Evanghelia după Ioan: „Eu am coborât din cer nu pentru a face voia mea, ci voia Celui care m-a trimis” (Ioan 6,38). Atunci când la 30 de ani, Iisus se prezintă în avanscena lumii cu maturitatea Sa de bărbat, El începe anunțul Său public cu o siguranță liniștită știind că are în spate, ca și rezervă teribilă de energie, acordul dintre misiune și Cel Care este trimis. El a făcut actual în viața Sa Cuvântul care este El Însuși. Necesitatea urgentă pe care El o înaintează prin „vestea Sa bună” în baza primatului lui Dumnezeu, despre Regatul Său și al voii Sale, „va deveni credibilă oamenilor doar dacă El o trăiește înaintea lor; nu doar acum, în momentul în

¹ Hans Urs von Balthasar, *Gloria. Un'estetica teologica. La percezione della forma*, Volumul 1, Introducere și traducere de Giuseppe Ruggieri, Milano, Editura Jaca Book, 1971, p. 468.

care trebuie predicată, ci dintotdeauna, de când este în lume. Existența Sa este baza anunțului Său: așa este seriozitatea Cuvântului pe care Hristos Î-l proclamă².

Acordul, despre care este vorba, nu înseamnă doar o consonanță de sentimente sau de voințe dintre Tatăl și Iisus. Termenul „acord” vrea să exprime mai mult decât simpla execuție ascultătoare față de voia Tatălui; asta înseamnă că toată ființa Tatălui vrea să trimită pe Fiul, care este constitutivă Fiului, deja în sânul Treimii, de a fi Trimisul Tatălui. Acordul intra-trinitar dintre Tată și Fiu continuă în timpul întrupării, când Fiul, nici pentru o secundă, nu se opune relației Sale filiale față de Tatăl sau când El face proprie misiunea paternă realizând-o până la sacrificiul extrem de sine. Mai mult, Iisus „a iubit misiunea Sa și s-a supus ei, a asimilat-o, s-a conformat ei în orice stadiu al vieții Sale”³. Aceeași viață pământească, ca manifestare vizibilă a generării veșnice a Fiului, devine executarea plină a voinței Tatălui „într-o neîntreruptă misiune”.⁴ Înțelegem astfel că misiunea Fiului lui Dumnezeu pe pământ este o oglindire harică a iubirii Sfintei Treimi.

2. Perfecta corespondență între misiunea divină și existența umană

Punctul central de convergență sau de corespondență perfectă dintre misiunea divină a lui Iisus și istoria sa concretă este conceptul de „existență”. Prin „existență” Balthasar nu vrea să spună doar a trăi în timp, într-un context geografic stabilit, al unui om care a avut o poveste a sa, însemnată de un destin tragic. Acea a lui Iisus nu este o viață, ci este viața lui Dumnezeu coborâtă și introdusă în temporalitate și în istoricitate, din care patima și crucea au o parte esențială. Acum viața pământească a lui Hristos este și ieșită din

² *Idem.*, *Das Ganze im Fragment: Aspekte der Geschichtstheologie*, Editura Benziger, 1963, p.293.

³ *Ibidem.*, p. 293.

⁴ Hans Urs von Balthasar, *Theologie der Geschichte. Neue Fassung*, Elveția, Editura Einsiedeln, 1959, p. 25.

timp; învierea din morți rămâne semnul intangibil, garanția luminoasă prin care existența Sa nu este doar umană, dar este mereu divino-umană. Existența lui Iisus este înțeleasă deci în cea mai profundă concretețe istorică și în funcția Sa semantică. De aceea întruparea este văzută nu ca un „act” punctual, dar ca un moment irepetabil care îmbrățișează și întregesc arcu întreg al istoriei pământesti a lui Hristos, de la naștere la întoarcerea la Tatăl, ca Domn glorificat. La mijlocul acestui drum se pune evenimentul crucii, eveniment pe care Iisus î-l anticipă, așteaptă și culege în mod liber.

Pentru a înțelege în mod adecvat concretețea existențială a lui Iisus, ar trebui să ne gândim acum la *universale concretum*, un concept des folosit de către Balthasar.

Când Balthasar vorbește de „acord” între misiune și viață în Iisus, nu vrea să spună un „caz de armonie impresionantă în mod special” dintre „idee” și existență, dintre „idealitate” și realitate”; este vorba mai bine spus despre faptul că Dumnezeu cel viu ia în grija Sa toată existența Fiului Său, cu „idealitatea” și „realitatea” Sa. Uitându-ne atunci la misterul global și concret al Cuvântului Întrupat, nu doar se descoperă „acordul dintre misiune și existența lui Hristos”, dar se poate vedea și „acordul perfect dintre misiunea Sa și existența Sa; misiunii îi aparține doctrina Sa, dar mai ales toată datoria Sa de viață, în puterea căreia El împlinește patima Sa în mod conform cu afirmațiile Sale. După viziunea Sa, există o plină și perfectă concordanță între misiune și existență, este „acord” între cele două realități și nimeni nu poate să îi demonstreze minimul dezacord. Faptul că nimeni nu poate face acest lucru, după conștiința lui Iisus înseamnă că și alții, cel puțin până la un anumit grad, pot să înțeleagă și să judece acest acord perfect. Percepția lor vine cel puțin până la punctul de a putea stabili în mod negativ, absența în El al oricărui dezacord”.⁵ Nu doar pentru fapt, dar de „drept” (de iure)

⁵ Idem, *Gloria. Un'estetica teologica. La percezione della forma*, Volumul 1, Introducere și traducere de Giuseppe Ruggieri, S.p.A Milano, Editura Jaca Book, 1971, pp. 450-451.

Iisus este această armonie minunată sau „super-acord” dintre misiunea Sa și existența Sa⁶.

Fundamentul acestei prerogative originale este identificat încă o dată în realitatea misterului întrupării, prins în adevărul și totalitatea Sa: uitându-ne la textele Noului Testament a sinopticilor și a lui Ioan, trebuie să spunem că Iisus, „fiind om, este identic cu misiunea Tatălui”; fiind om, El este nespus de supraîncărcat misiunii Sale divine. Nu este vorba apoi despre o misiune lângă altele, asemenea profețiilor, dar o misiunii care conține și înlocuiește pe toate celelalte (Ioan 10,1-18). În conținutul misiunii Sale divine Iisus include în mod conștiincios și mersul spre moarte, așteptat, dorit și înțeles precum chintesența misiunii Sale pentru răscumpărarea lumii. Iisus nu schimbă niciodată orientarea Sa de bază, nu deviază nici un pic de la drumul Său spre cruce, nici atunci când în jurul Lui crește aversiunea dușmanilor Săi. „Dacă linearitatea liniștită a drumului global spre propria moarte ar fi o construcție ulterioară a discipolilor, atunci aceasta ar avea o așa zisă genialitate religioasă supraumană, care trebuie să fi depășit mult pe cea al arhetipului. Ei ar fi trebuit să pună pe buzele lui nu doar niște cuvinte imposibile de inventat, care atunci când au fost pronunțate au rămas neînțelese tuturor, dar ar fi trebuit să inventeze o existență care nu doar că era de acord cu acele cuvinte de atunci, dar trebuia să se demonstreze de acord și cu moartea ulterioară și învierea. Pentru a putea să profețească în acest fel mergând cu spatele, ucenicii ar fi trebuit să dispună de o hristologie perfectă în mod teologic, care nu este posibilă în timpul lor dacă nu este în forma unei inspirații a Duhului”. În mod contrar, chiar în puterea comportării concrete a lui Iisus, Evangheliile sinoptice arată în mod clar că „Iisus a identificat existența Sa cu misiunea universală primită de la Dumnezeu”.⁷

Toate acestea duc la concluzia că în evenimentul istoric a lui Iisus din Nazaret „misiunea este divină, execuția sa este umană; și acordul perfect care domnește între cele două este divino-uman”. Un

⁶ *Ibidem*, p. 474.

⁷ *Ibidem*, p. 453.

semn, într-un anumit fel extern, care duce ascultătorul pe urma acesteia, este atins de acel cuvânt pe care Iisus î-l aruncă ca pe o provocare în arena interlocutorilor săi: „Cine dintre voi mă poate dovedi de păcat?” (Ioan 8,46), adică, așa cum interpretează autorul nostru, de dezacord, de notă falsă cu voința exigentă a Tatălui? Chiar conștiința de a veni de la Tatăl, de a fi trimis de către El în lume pentru a împlini „nu a mea, ci voia Ta”, îi dă lui Iisus siguranța de a trăi mereu în unirea voii, în comuniunea de viață și de dragoste cu Dumnezeu. În această lumină sunt studiate de către Balthasar semnele interioare care disting în mod de necontestat calitatea divină a misiunii lui Iisus, actualizată de Logos în concret și trăită în mod concret. Aceste semne sunt citite mai ales în cele două caracteristici a lui Iisus istoric, indicate în mod clar de sinoptici; ele sunt pe de o parte autoritatea, plinătatea de puteri și pe de altă parte dreptul de a vorbi cu autoritate proprie, de a fi Cuvânt al lui Dumnezeu și de a împlini semne incontestabile. Cele două mișcări ale hristologiei, cu prerogativele sale care nu pot fi confundate, găsesc în ascultare amestecul lor perfect. Ascultarea lui Iisus este punctul de întâlnire a misiunii divine și a execuției umane. Și ea este divino-umană, deoarece este actul singurului Hristos, care, în unitatea Persoanei, este Cuvânt al lui Dumnezeu și om. Ascultarea este un element structural, fundamental, în hristologia lui Von Balthasar. Ascultarea care pătrunde existența lui Hristos este semnul care nu poate fi înlocuit, care întărește inițiativa Tatălui în a trimite pe Fiul cu caracteristicile lui Iisus, care duce la împlinire toată misiunea, acceptată și făcută proprie.

Al patrulea aspect, care, pe planul existenței, întărește explicarea armonioasă a figurii lui Hristos și care pune în lumină evidența Sa obiectivă, este identitatea dintre misiune și doctrină, dintre doctrină și viață. Învățătura lui Iisus este parte esențială a misiunii Sale. Aceasta, așa cum am văzut, consistă în „plinătate de putere” și în „autoritate”, dăruită lui Hristos de la Tatăl. Această origine dă discursurilor lui

Iisus „incomparabilitate absolută” și „transcendență”.⁸ Prin transcendență Balthasar vrea să spună caracterul unic și irepetabil al cuvântului lui Hristos: el este cuvântul lui Dumnezeu și expresia adecvată a Sa și totalitatea cuvântului uman, („uman în mod universal”); mai mult El este „ultimul cuvânt al omului și a lumii”.⁹ Găsim afirmat, într-o altă formă, universalul concret a lui Iisus deoarece acest Cuvânt nu răsună în mod simplu de sus, dar s-a făcut istoricitate și s-a pus în centrul istoriei lumii. Discursurilor lui Iisus, Balthasar le conferă o importanță capitală, deoarece ele, „mai bine decât operele”, exprimă în mod direct ceea ce El este ontologic vorbind: „Iisus Hristos este Cuvântul”. Cuvânt și limbaj a lui Dumnezeu în cuvântul și în limbajul omului. Om muritor ca limbaj a unui Dumnezeu nemuritor”.¹⁰ În acest context este afirmată credibilitatea inerentă cuvântului însuși. Acesta însă rămâne deasupra oricăruia „exegeză, analitică sau sistematică”; adică încercările exegezei pot ajuta sau împiedica înțelegerea Cuvântului lui Dumnezeu, dar nu o poate constitui așa și nu poate închide forța Sa de iradiere. Caracteristica inerentă a lui Hristos nu este doar aceea de a proteja cuvântul său (așa cum au făcut profeții) sau de a muri pentru el; nota specifică este mai profundă: Iisus „este acest cuvânt Însăși” care proclamă. Și pentru a sublinia transcendența, adică unicitatea discursurilor lui Iisus, Balthasar afirmă că ele nu se aliniază, nici nu se cheamă unele pe altele „orizontal”, ci „trimit în mod vertical până la Logos, subzistența, care rămâne „singurul centru divin”, de la care se naște orice cuvânt”.¹¹ Dar viața lui Iisus, în orizontalitatea sa istorică, oferă confirmarea originii divine a cuvântului său: „oricare cuvânt al său este garantat de toată existența

⁸ Hans Urs von Balthasar, *Verbum caro*, Publicat de Johannes Verl, Editura Einsiedeln, Elveția, 1960, p. 54-55

⁹ *Ibidem*, p. 54.

¹⁰ Hans Urs von Balthasar, *Das Ganze im Fragment: Aspekte der Geschichtstheologie*, Editura Benziger, 1963, p.264

¹¹ *Ibidem.*, p. 265.

Sa”.¹² Această „acoperire” constituie soliditatea discursurilor lui Iisus. De aceea se poate spune că „cuvântul său pronunțat este existență exprimată” și „existența Sa este, în globalitatea sa, cuvânt”, în corelație perfectă „între ceea ce este exprimat și exprimare”.¹³

Insistând asupra aspectului primar al cuvântului, ar putea să se nască idea că autorul înjosește operele lui Hristos și golește sensul miracolului. Această suspiciune pare să vină din interpretarea pe care el o dă pasajului de la Ioan 10, 36-38 „operele sunt mai bine spus ajutor pentru cei care nu pot înțelege”, „sunt un surogat pentru cei grei de ureche”.¹⁴ Dar și dacă Balthasar, cum vom vedea, dă o interpretare specială miracolelor, el nu vrea să separe discursurile lui Iisus de acțiunile prodigioase; vrea să afirme direct inseparabilitatea cuvântului lui Iisus de existența Sa, mai mult identitatea dintre cele două. Doar în contextul vieții lui Hristos cuvântul Său achiziționează adevărul plin și funcția sa revelatoare, trinitară. Semnele care provoacă această identitate sunt citite în ascultarea față de Tatăl, în blândețea și în dorința de a-L servi pe El; în cele din urmă în concordanța plină dintre profeție și împlinire.

Această accentuată subliniere a corespondenței perfecte în Iisus între misiune – viață – doctrină decurge și de la grija de a nu cădea în reducerile făcute de „metoda criticei istorice”. Tonul, în acest sens, este polemic des și poate părea apologetic. Dar miza este mare: este vorba nu doar de înțelegerea harismei (kerigma), pe care a avut-o Biserica primitivă, dar și de conținutului ei. După Balthasar, critica istorică a făcut un „masacru filologic” și a căzut într-o „enigmă plină de contraziceri”, pentru că a adăugat o separare „alternativă” între Iisus al istorie și Iisus al credinței, între un Iisus profet după Vechiul Testament (Sinoptici) și un Iisus îndumnezeit (Paul și Ioan), făcând și o separare între cel Răstignit și cel Înviat.

¹² Hans Urs von Balthasar, *Verbum caro*, Publicat de Johannes Verl, Editura Einsiedeln, Elveția, 1960, p. 32.

¹³ *Ibidem.*, p. 33.

¹⁴ Hans Urs von Balthasar, *Das Ganze im Fragment: Aspekte der Geschichtstheologie*, Editura Benziger, 1963, p. 264.

3. Unicitatea și irepetabilitatea misiunii lui Iisus Hristos

La întrebarea: Cine este Isus Hristos?, Balthasar, deja în primul volum din *Gloria*, ne-a dat un răspuns decisiv: „Fiind om (El) este identic cu misiunea Tatălui”.

„El este cheia pentru a clarifica cunoașterea nu doar despre creație, dar și despre Dumnezeu. El este cheia nu doar prin medierea învățăturii Sale, prin adevărul protejat de El, fie că este acesta universal sau singular, dar mai ales și în mod esențial prin existența Sa. Nu se poate separa cuvântul Său de existența Sa; având adevărul doar în contextul vieții Lui, al angajamentului Său pentru adevăr și pentru dragostea față de Tatăl până la moartea pe cruce”; această „identitate dintre cuvânt și existență” Iisus o trăiește în toată viața Sa ca serviciu și ascultare față de Tatăl.¹⁵

Plecând de la acest dat originar al hristologiei Noului Testament, se poate stabili confruntul calitativ dintre Iisus, profeții Vechiului Testament, miturile grecești și întemeietorii de religii. Cu alți termeni, este vorba despre a studia mai profund unicitatea figurii lui Hristos și de a o motiva, deoarece, în puterea calității sale interioare, el nu este un unic relativ la fel ca celelalte mari figuri sau instituții religioase ale istoriei, dar este unicul absolut, separat în mod calitativ de ele și mai mare decât ele. Acest punct al hristologiei ni se pare foarte important și urgent, ținând cont că, și înăuntrul teologiei catolice, în numele unui dialog inter-religios de tip sincretist, există deja poziții care nu doar că pun creștinismul pe același nivel cu celelalte religii (semitism, islamism, budism și hinduism), dar care văd un viitor al creștinismului „fără Hristos”; la sfârșit – cum susține Hans Küng – ar rămâne doar Dumnezeu Inexprimabil, în care s-ar regăsi toate religiile lumii.

Sensul pe care Balthasar îl are despre misterul lui Hristos este diametral opus față de cel al compatriotului său Küng. Focalizând

¹⁵ Idem, *Theologie der Geschichte. Neue Fassung*, Elveția, Editura Einsiedeln, 1959, p. 18.

propria sa reflecție despre conceptul misiunii, Balthasar găsește și dezvoltă, pe două nivele, unicitatea absolută a lui Iisus Hristos, ca figură centrală a revelației lui Dumnezeu și ca mediator a mântuirii universale. Primul nivel, deja formulat în eseurile precedente hristologice ca cele din *Verbum Caro*, este dezvoltat mai ales în Estetica teologică; al doilea nivel este obiect de dezvoltare amplă și articulată, fie literară fie teologică, în domeniul Teodramaticii. Primul nivel se mișcă pe planul manifestării divine; al doilea nivel aparține acțiunii soteriologice, deci dramaticii teologice. Vedem, chiar dacă în formă sintetică, răspunsul lui Balthasar asupra raportului, în Iisus, între Persoana Sa și Misiunea Sa. Unele dintre aceste aspecte le-am văzut deja; este vorba acum de a ne gândi din nou la ele într-o relație mai strânsă punctului central și decisiv al discursului: Iisus Hristos ca identitate dintre persoană și misiune divină, deci coincidență perfectă a voii Sale libere cu voia mântuitoare a lui Dumnezeu Tatăl.

4. Rolul Sfântului Duh în misiunea istorică a lui Iisus

Un aspect, care face perfectă imaginea armonioasă a lui Hristos, ca figură unică și irepetabilă de revelație și deci de mântuire, este văzută în mod amplu în acțiunea Sfântului Duh în persoana lui Hristos și în misiunea sa de dezvoltare și de răscumpărător. Metodei istorico-critice îi este reproșat în mod aspru de a transcură aproape de tot aspectul pneumatologic (inspirație) a revelației biblice, de aceea Sfânta Scriptură este folosită de exegeza ca un oarecare text literar; făcând un „masacru filologic” a textelor, aceeași metodă istorico-critică, după Balthasar se folosește de Sfânta Scriptură de parcă ea ar fi o „carieră de piatră”, ale cărei elementele sunt ecranate, alese și aruncate din nou în baza unui principiu rațional, aproape fără să țină cont de faptul că Biblia însăși a fost scrisă „cu inspirația Sfântului Duh”. Metoda istorico-critică, acceptând ca dat obiectiv contrastul dintre așa zisul Iisus istoric și Iisus al credinței, consideră credința ca o „parte” pusă în fața lui Iisus cel istoric. Însă, acțiunea Sfântului Duh, cu dinamica sa, este mereu subliniată de Balthasar ca

puterea care unifică, care animă toată figura lui Hristos, îi dă plasticitate și o face de neconfundat cu oricare altă figură religioasă a umanității. Este cu adevărat Sfântul Duh cel care pune în lumină fundamentul cel mai ascuns al evidenței obiective a lui Iisus, care lasă să se vadă chiar în istoricitatea sa concretă „corespondența trinitară” dintre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh a dragostei însăși. Fără Sfântul Duh, care este „dezvăluitorul” (Ausleger) lui Iisus, deci Cel care Î-L explică, Î-L expune și Î-L arată credinciosului, și „imaginea care duhul nostru poate să și-o o facă de Iisus, rămâne ștersă și unilaterală, deoarece nu este capabil de a îmbrățișa acele tensiuni prin care Iisus dezvăluie comportamentul interior a lui Dumnezeu în universalitatea sa”. Este propriu Duhului Sfânt, ca „Duh al adevărului”, să conducă credincioșii la „adevărul întreg” (Ioan 16,19), adică înțelegerii adevărului divin care este Iisus Hristos Însăși (Ioan 14,6).

Dar Sfântul Duh încă de la întruparea Cuvântului a exercitat toată dinamica sa în evenimentul hristologic: „Rolul Duhului consistă nu doar în a găsi în omul Iisus instrumentul corect pentru ascultarea istorică a Fiului, dar în mod concret pentru a pune pe Fiul, cu umbrirea Fecioarei în stadiul umanității”. Așa afirmă clar formulele Crezului. Cu alte cuvinte, este Sfântul Duh cel care „produce Cuvântul întrupat”, care „leagă ființa necreată și ființa creată”: prin „apriorica ascultare” a lui Hristos, care nu „ia” de la sine umanitatea Sa, dar se „abandonează” în mod activ la mișcarea Sfântului Duh care Î-L face om; în a se abandona Duhului, Fiul, făcut om, devine și un rezultat al Duhului care Î-L face om din Fecioara Maria, chiar dacă în relațiile intra-trinitare Duhul este rezultatul veșnic a suflării Tatălui. Aceasta este „inversiunea trinitară”, despre care vorbește în mod original autorul nostru: această „inversiune” este pasajul de la Treimea imanentă la Treimea economică în care Sfântul Duh are rolul de mediator activ pentru a asigura Fiului „ascultarea Sa apriorică” voii Tatălui. Sfântul Duh continuă funcțiunea Sa de mediator în viața și în misiunea lui Iisus, deoarece auto-abandonului său față de Tatăl sau „ascultare apriorică”, care nu este „pasivitate pură”, ci angajament suprem, prezintă voia Tatălui în

forma unei „reguli” necondiționate, „regulă” care în timpul patimii se face chiar inexorabilă. Textele lui Ioan mărturisesc despre „trimisul” Tatălui, după care datoria primară a Fiului este aceea de a nu face propria Sa voie (Ioan 5,30), dar de a oferi viața Sa pentru mântuirea lumii, deoarece a avut El însuși „puterea de a o oferi și puterea de a o relua din nou” (Ioan 10,18). În timpul patimii, când poate a dispărut chipul de dragoste al Tatălui, Sfântul Duh mărturisește lui Iisus decizia trinitară, a Tatălui și a Fiului, despre mântuire. Acestei „reguli”, reprezentată de mișcarea Sfântului Duh, Cuvântul întrupat pare a-i răspunde: „Asta este ceea ce voi ați vrut de la eternitate, tot atât cât noi am decis din veșnicie”¹⁶.

De la toate aceste elemente, se poate afirma că revelația divină, făcută în timp de Cuvântul devenit om, nu se bazează deloc pe o auto-dumnezeire a lui Iisus, lucru care ar suna ca o nebunie pură sau ca un hibris de neiertat; ea nu începe nici de la o dumnezeire posterioară din partea ucenicilor săi: revelația însăși a lui Dumnezeu, cu greutatea sa eshatologică, vine însă de la conștientizarea că Iisus are conștiința că El însuși este Fiul veșnic a lui Dumnezeu, trimis în lume pentru a manifesta în chipul Său uman chipul invizibil al Tatălui și pentru a împlini în persoana Sa de Trimis aceeași acțiune de mântuire universală, voită de Tatăl și de Fiul în Sfântul Duh. Toate acestea sunt în urma evenimentului întrupării a Cuvântului, în puterea căreia Iisus Hristos este și rămâne „Centrul în plinătatea timpului ”.¹⁷

Chiar în această ființă, El, Iisus din Nazaret, aceeași misiune a Tatălui, actualizată în ascultarea filială și dusă până la suprema jertfă de sine pe cruce, atinge punctul decisiv și omnicomprensiv al unicității lui Hristos, ca figură centrală a revelației trinitare. Așa cum am putut vedea, toată Estetica teologică a lui Balthasar se învâрте în jurul ideii „acordului perfect” , în Iisus, între misiunea divină și existența Sa umană. Teodramatica reia aceeași idee, aprofundând și

¹⁶ Hans Urs von Balthasar, *Teodrammatica. Le Persone del Damma: L'uomo in Cristo*, Volumul 3, Editura Jaca Book, Traducere de Guido Sommayilla, Milano, 1983, p. 189.

¹⁷ Idem, *Theologie der Geschichte. Neue Fassung...*, p. 18.

demonstrând, că Iisus Hristos însăși este „identitatea personală dintre Misiune și Trimis”, Persoana Sa nefiind altceva decât „rolul” pe care El î-l interpretează și î-l face pe scena lumii, în ascultarea față de Tatăl, pentru mântuirea noastră. Dar înainte de a intra în categoriile dramatice, este necesar să ne oprim din nou asupra Esteticeii teologice, pentru a surprinde structura și specificitatea hristologică pe planul revelației (evidența obiectivă), și pe planul percepției credinței (evidența subiectivă). Cum vom vedea, această structură, după terminologia lui Balthasar, este constituită din „doctrina percepției” și din „doctrina extazului”.

5. Misiunea ca măsură a existenței și conștiinței lui Hristos

„Eu am coborât din cer pentru a face, nu voia mea, ci voia Celui care m-a trimis”, Autorul a găsit în mod clar în misiune „cheia la toată existența lui Iisus” (Ioan 3,38), cheia interpretativă a „existenței Sale primite”, structurată în două poluri: polul negativității (a nu face, a nu împlini, a nu căuta propria ta voie) și polul pozitivității (împlinirea voii Tatălui)¹⁸. Perfecțiunea Fiului constă în ascultare, în a parcurge timpurile; respingerea de a anticipa timpurile este același lucru cu acceptarea lor, cu „un da” spus de Sfântul Duh, care comunică de fiecare dată voia Tatălui într-o anumită clipă.

În ceea ce privește raportul lui Iisus cu vechiul Pact, ”pentru ca să fie îndeplinită Scriptura”, nu se poate vorbi de o dependență extrinsecă a misiunii Sale de drumurile misionare deschise sau care au fost deja parcurse în Vechiul Testament, „pentru că El conține în întregime și în libertatea care trebuie încă definită, totalitatea de ceea ce î-L precede în mod fragmentar. Ascultarea Sa este mereu repetată, nu este întoarsă spre Moise și spre ucenici, ci doar spre misiunea Sa, adică spre Tatăl, care este Cel care trimite. Acum apare la lumină paradoxul fundamental al autoconștiinței și a conștiinței misiunii Sale. Acest paradox constă în faptul că misiunea nu este setată la „Eul” lui Hristos de către ceva extern lui, de o lege străină sau

¹⁸ *Ibidem*, p. 22.

distinctă de El: El său este precis identic cu misiunea. Asta, și nu alta, este „legea” Sa, motivul, scopul vieții Sale. Dintotdeauna, Iisus nu are altă conștiință în afară de cea a misiunii. Asta înseamnă, repetăm, că El nu a fost într-un prim moment un „Eu privat și autonom”, care, într-un alt moment, s-a deschis sau s-a trezit brusc către percepția unei misiuni superioare, divină, de valoare universală. Invers, Iisus este „cel care a avut mereu datoria, mai bine spus care este datoria, de a realiza această universalitate la care orice lucru din El, memoria, intelectul și libera voie, este conformată”. Deci între Iisus și misiunea supranaturală există identitate și nu doar simplă adecvare sau conformație în timp, „deoarece Iisus este acest om determinat pentru misiune”¹⁹.

Cuvântul „identitate”, adică egalitatea în Iisus Hristos dintre cele două concepte (persoana și misiunea), rămâne un cuvânt puternic, nestăpânit, a hristologiei lui Balthasar. Această „identitate” înseamnă că misiunea lui Iisus nu este ceva adăugat persoanei Sale, dar este egală cu ea; deci natura intimă a lui Iisus, Fiul, este faptul de a fi mereu și din totdeauna cel Trimis.

Având în vedere că misiunea Sa este divină sau supranaturală, același subiect spiritual (Hristos) care o duce și o pune în aplicare în lume este de natură divină. Iisus, cum am mai subliniat, este tocmai cel trimis de Tatăl deoarece este Cuvântul făcut carne, conceput prin lucrarea Sfântului Duh.

Balthasar a demonstrat cu putere că între misiunea lui Iisus și existența Sa există o armonie perfectă, mai mult că omul Iisus este identic cu misiunea Tatălui, din acest motiv misiunea însăși este divină și execuția în Hristos este umană: urmează faptul că între cele două (misiune și executare), domnește o proporție plină, un acord divino-uman. Începând de la această identitate dintre misiune și persoană în Hristos, Balthasar poate afirma de asemenea coincidența în El dintre conștiința de sine (autoconștiința) și conștiința misiunii,

¹⁹ Hans Urs von Balthasar, *Teodrammatica. Le Persone del Damma: L'uomo in Cristo*, Volumul 3, Traducere de Guido Somavilla, Milano, Editura Jaca Book, 1983, p. 158.

aceleia dintre știință și conștiință misionară: „Cunoașterea lui Iisus de Sine coincide cu cunoașterea Sa despre misiunea primită”; acum „misiunea despre care Iisus este conștient este misiunea singurului Fiu”, motiv pentru care este o conștiință de misiune trinitară, universală. În toată existența Sa „Iisus trăiește conștiința Sa umană ca misiune în mod perfect”, deoarece „El este cel care a spus dintotdeauna ”da” la această misiune: „de asta eu am venit” (Ioan 10, 10). Într-un cuvânt, se poate spune că Iisus Hristos „se dăruiește total misiunii Sale, este același lucru cu ea, este Cel trimis”²⁰. Cu alte cuvinte, în timp ce noi primim prin credință misiunea noastră specifică, „Iisus are și este dintotdeauna misiunea Sa și este, în misiunea Sa, absolutul dependent și credincios Tatălui Care trimite”.²¹ Deci conștiința pe care o are despre misiunea Sa nu lasă doar să se conștientizeze că a primit o datorie divină specială (așa cum este cazul ucenicilor sau a întemeietorilor de religii), dar în datul original, El este identic cu această datorie, în datul cel mai intim al Eului Său. De aceea spunând același lucru, Iisus nu are doar misiunea divină, dar este același lucru pe care î-l predică și î-l trăiește, ducând la împlinire planul de mântuire a lui Dumnezeu Trinitar: să ia păcatul lumii, să reconcilieze lumea cu Dumnezeu. Aici stă, pentru Balthasar, sursa adevăratului concept teologic a persoanei în hristologie: ”Pentru că Iisus împreună cu misiunea Sa în care este prezentă filiația Sa divină, este El persoana primă”²².

Fiind cel trimis, Iisus este adevărul lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii, deoarece El este „cel care dezvăluie voia, sentimentul și opera Tatălui”; nu doar că Iisus mărturisește adevărul lui Dumnezeu, dar El este acest adevăr: numai Iisus poate în același timp să fie adevărul și să î-l mărturisească, pentru că este singurul care a venit de la Tatăl, trimis de El și cel care î-L „explică”.

Am spus deja că misiunea de care Iisus este conștient este cea a

²⁰ *Ibidem*, p.145, 156.

²¹ *Ibidem.*, p. 162.

²² Hans Urs von Balthasar, *L'autocoscienza di Gesù*, în „Revista Internațională de Teologie și Cultură – Communio” nr. 42-43, Editura Jaca Book, Milano, 1978-1979, p. 84.

singurului Fiu veșnic a lui Dumnezeu, nedespărțit de Tatăl. Și Tatăl, în misiunea lui Iisus, este mereu prezent fie în privire, putem spune „retrospectiv”, în raport cu cel care trimite, fie în prospectiva „spre în față”, spre executarea acestei misiuni. Chiar dacă lucrează cu libertatea Sa de Fiu, cu tot angajamentul său de om responsabil, Iisus privește mereu la Tatăl care L-a trimis și care vrea să împlinească doar voia Sa până când va suporta cele trei mari tentații, până când va bea paharul amar al patimii și a morții. Misiunea lui Iisus, Fiul nu se poate izola în nici o clipă de către cel care trimite, de Tatăl.

La baza acestei înțelegeri hristologice există mereu trimiterea explicită sau cel puțin implicată la gândirea tomistă: presupusă creația lumii și a omului, procesul intra-divin și misiunea extra-divină „sunt pentru Persoanele divine același lucru, chiar și acolo unde Fiul și Duhul intră în vizibilitatea creației”; în relație cu misiunea Fiului și a Duhului în lume (una cât și cealaltă sunt supuse misiunii). Deci misiunea lui Iisus Hristos în lume este o modalitate a nașterii sale veșnice a Fiului de la Dumnezeu Tatăl. În al doilea rând, conștiința pe care omul Iisus o are despre misiunea Sa în timp ca misiune veșnică a Fiului lui Dumnezeu implică o trimitere fie lucrării Sale fie ascultării Sale: „omul Iisus știe că atunci când El face în libertate este lucrarea Fiului lui Dumnezeu. El nu execută ceea ce a decis să facă altcineva; El este, și în timp, tot cel care se oferă Tatălui pentru a împlini opera răscumpărării lumii; în momentele în care greutățile imense L-au zdrobit uman, această ofertă se manifestează din nou în scena Grădinii Măslinilor). În nici un fel Iisus ca om se ascultă pe sine ca fiind Dumnezeu, nu ascultă nici de Treime, dar fiind Fiu ascultă în Sfântul Duh de Tatăl”. Pentru că Hristos, „Trimisul”, este mereu „Inspirat”, El „învață misiunea Sa absolut nu ca o constrângere, dar invers ca și ceea cu care El se identifică în mod liber cu toată inima, cu tot sufletul și cu toate puterile”²³.

²³ Hans Urs von Balthasar, *Teodrammatica. Le Persone del Damma: L'uomo in Cristo*, Volumul 3, Traducere de Guido Sommariva, Milano, Editura Jaca Book, 1983, p. 213.

6. Transcendența lui Hristos față de profeți și de toți întemeietorii de religii

În primul volum din *Estetica teologică: La percezione della forma*, care se ocupă de „calitatea” originală a figurii lui Hristos, sunt enumerate patru directoare, care arată tot atâtea diferențe, pentru a arăta unicitatea absolută a lui Hristos față de toți ceilalți întemeietori de religii. În acest prim nivel ne mișcăm mai ales în brazda teologiei fundamentale, care este totuși nedespărțită de teologia dogmatică. Primul element al specificității lui Hristos, izolat și ireductibil, față de oricare altă figură a istoriei religiilor, este astfel formulată: „În timp ce ceilalți întemeietori sunt niște euri înțelepte care trimit către un „drum” găsit de ei, dezvăluit lor, Iisus, de la început, se prezintă pe sine ca pe un drum. Drumul pe care î-l prezintă ceilalți întemeietori poate fi o doctrină despre cum se moare lumii pentru a renaște în Dumnezeu, dar poate fi și mitul lui Dumnezeu care moare și învie, coboară și urcă. În nici un mod, fundamentul istoric se poate identifica cu mitul. Extaziați și în mod tangibil, vor fi mai târziu ucenici săi care î-L vor considera ca o întrupare a lui Dumnezeu cel anunțat. Iisus însă găsește în Sine forma doctrinală și forma vieții și nu doar până la moarte, ca angajament și demonstrație a dragostei (Ioan 15,13) ci până la înviere. Sub acest aspect se mai poate spune că figura lui Hristos este „identitatea de mit și de realitate istorică”²⁴.

A doua direcție a diferenței privește vocația întemeietorilor de religii și începutul misiunii lui Iisus. Dintre primii, pentru a face credibilă misiunea lor, este povestit momentul unei conversiuni decisive a lor, deci a iluminării sau a răpirii: „Ei erau telurici și au fost inițiați la cer” și acum trebuie să inițieze pe alții la aceeași revelație. În această experiență religioasă intră și profeții Vechiului Testament, care, în urma unei chemări, văd misiunea lor care trebuie să fie împlinită în lume. Și profetul este un simplu om, care, pe scurt

²⁴ *Idem., Gloria. Un'estetica teologica. La percezione della forma*, Volumul 1, Introducere și traducere de Giuseppe Ruggieri, S.p.A Milano, Editura Jaca Book, 1971, p. 484.

sau pe lung timp, în urma unei alegeri singulare, este responsabil de o misiune divină. Totuși, și când trebuie să pună la dispoziția misiunii primite toată întreaga existență a sa (ca în cazul lui Osea și a lui Ieremia), în profetul biblic nu se poate vorbi despre o identificare a sa cu misiunea. Aceasta este dată în timp (profet se devine) și este supraîncărcată de greutatea cuvântului unui Altul, a lui Dumnezeu, care vorbește „prin” sau „cu ajutorul” profetului. Acesta într-adevăr nu se identifică niciodată cu, Cuvântul lui Dumnezeu, care are în Dumnezeu, și nu în persoana profetului, sursa primară al anunțului și puterea execuției. Faptul că Iisus nu poate fi aliniat în rândul profeților veterotestamentari apare clar și de la opoziția dintre Iisus și Ioan Botezătorul, ultimul dintre marii profeți. În predica sa și în acțiunea sa Botezătorul este întins tot spre un „altul”, care „va veni” după el, care este „mai puternic” decât el deoarece este „înaintea” lui. Punând în paralel invitația de convertire a Botezătorului și a lui Iisus: „Pocăiți-vă pentru că regatul cerurilor este aproape” (Matei 3,2), apare definită diferența calitativă a celor două chemări: „Botezătorul invocă pe Cel care vine după el; Iisus nu se referă la nimeni după El; în spatele Lui nu mai vine nimeni, El este identic cu conținutul chemării Sale (er ist mit dem Inhalt seines Rufes identisch)”²⁵.

Cum am văzut deja, elementul determinant este faptul că Iisus, fiind om „este identic cu misiunea Tatălui”. De asta este imposibil de găsit în Hristos un moment de vocație sau de convertire la cauza lui Dumnezeu Tatăl; nici botezul Său, consacrat de pogorârea Duhului peste El, poate fi adoptat ca și moment de început a hristologiei. Într-adevăr, „identificarea presupusă în predica lui Iisus, între doctrina Sa și toată existența Sa”, manifestă imposibilitatea unei experiențe de conversiune în viața lui Hristos. Conștiința lui Iisus de a fi coborât din cer, de a veni de sus (Ioan 3,13), î-L pune în opoziție cu toți ceilalți care sunt „de jos”. La fel de radicală este diferența dintre moartea lui Iisus și cea a muritorilor sau a dumnezeilor care mor și învie: moartea acestora (Tammuz, Adonis, Attis sau Baldur) este sub semnul „destinului”, în care forța care îi învie este mai puternică

²⁵ *Ibidem*, p.453.

decât destinul. Evanghelia lui Iisus anunță însă „mântuirea în moarte”, unde extrema impotență „devine dezvoltarea supremă de putere, unde cel mai mare dezastru devine mântuire: în crucea lui Hristos drama ruinei umane se transformă, în totalitatea sa, în exprimarea dragostei veșnice. Iisus a înviat în întinericul iadului.

A treia diferență atinge raportul dintre miturile aducătorului de mântuire și Iisus Hristos. Primii sunt niște fenomene naturale și, în cel mai bun caz, protologici și eshatologici. Evenimentul lui Hristos se înrădăcinează însă în istorie și vrea să fie înțeles în sens istoric astfel precum tot chipul Său revelator și de mântuitor este nedespărțită de revelația istorică a Vechiului Testament. Pentru faptul că „centrul revelației biblice rămâne istoric”, din același motiv el se distinge de miturile și de misticele cosmice. Mituri religioase și mistice cosmice aveau doar posibilitatea de a nega ființa lumii ca atare, în favoarea ființei divine, sau de a resuscita, prin dezordinea și uitarea umană, legea originală care pătrunde în mod divin ființa lumii. După această concepție naturalistică sau cosmică, se credea că la baza acestei legi a lumii locuiește mântuirea, că legea lumii însăși ar fi în mod esențial mântuirea. Încă o dată, ceea ce este decisiv în ceea ce privește creștinismul este faptul că acțiunea de mântuire transformatoare a lui Dumnezeu este în același timp acțiunea unui om care se sacrifică din dragostea pentru noi toți. Doar această dragoste care lucrează și suferă și care cere să fie urmărită, imitată, prin dragostea pentru aproapele nu lucrează în puterea unei legi cosmice, ci mulțumită libertății dragostei sale care transcende aceleași legi ale lumii (H. De Lubac). Creștinismul nu neagă deloc ființa lumii, ci modul său de a fi departe de Dumnezeu, statul său de decadență.

A patra directoare, pentru a sublinia unicitatea absolută a figurii lui Hristos pe planul religiilor lumii, privește raportul cu imaginea lui Dumnezeu, comună cu religiile și specifică revelației creștine, adică Trinitatea. Ceilalți întemeietori de religii rămân prizonieri dialecticei dintre Dumnezeu și lume precum între Unu și diferitul (multiplul): există un drum care consistă în a rămâne între Unu și multiplu (Mahomed), cea care suprimă multiplul în favoarea Unului (sunt

toate formele de mistică extra-creștină, inclusiv Sufismul), sau de a integra Unul în multiplu (politeism și panteism). Trinitatea care se dezvăluie în Iisus Hristos luminează însă raportul dintre Dumnezeu și om într-un mod cu totul nou și foarte original; sunt nesecate posibilitățile care se deschid de la această revelație, care elimină aspectele nesatisfăcătoare a toate celorlalte căi de revelație: „Fiul, Cuvântul Tatălui ne permite să aruncăm o privire în profunzimile divine. Apare atunci ca Dumnezeu și în același timp Unicul (în natura Sa spirituală), și Dragostea veșnică, fără umbra celui egoism care apasă pe religii precum *fatum* și *necessitas*. Și de aici se vede, mai mult, ca o lume, chiar dacă diferită și multiplă, poate fi justificată fără ca el să apară ca o necesitate pentru unitatea lui Dumnezeu”, pentru ca Dumnezeu să ajungă la El însuși prin lume. În special, mulțumită existenței diferenței Persoanelor divine în Dumnezeu (Tată, Fiul și Sfântul Duh) celălalt al creaturii este justificat în esența sa prin celălalt, în sânul identității lui Dumnezeu însuși: Omul-Dumnezeu este integrat în revelația Tată-Fiul; și creația, care are început de la libertatea lui Dumnezeu, nu poate pretinde nici o necesitate pentru existența sa, doar aceasta este justificată în existența sa deoarece este exprimarea dragostei trinitare: dar al Tatălui pentru Fiul, întoarcerea Fiului la Tatăl, transfigurarea dragostei Tatălui și a Fiului mulțumită Sfântului Duh. În acest sens și doar în aceasta, precizează Balthasar împreună cu toată filozofia creștină, se poate spune că lumea „*eset diffusio bonitatis divinae*”; aceeași doctrină trinitară apare ca unica și posibilă „teodicee a lumii” deoarece întruparea Cuvântului însuși duce la împlinirea creației care „deja în mod ontic era bazată în mod dublu în Trinitate (după esență și după existență)”.

Concluzii

În tratarea acestui subiect de identitate între funcția de misionar și cea de trimis în persoana lui Iisus Hristos, accentul cade pe caracterul unic și revelațional al misiunii Mântuitorului în lume. Putem înțelege misiunea Sa ca o reflecție a ceea ce este Dumnezeu în

cadrul relațiilor inter-personale, deci ca o oglindire, ca o deșertare a Treimii imanente. Misiunea își pierde înțelesul mărginit al umanului slujind la îndepărtarea vălului care acoperă întreaga activitate a Domnului Iisus. Misiunea lui Iisus are origine divină, și de aceea autorul nostru, Hans Urs von Balthasar, încearcă să înlăture vălul care ar putea obscura această evidență. Analizând efectele acestei misiuni uriașe în persoana divino-umană a Mântuitorului, teologul elvețian riscă să înțeleagă care sunt repercursiunile ei asupra umanului și mai mult asupra conștiinței umane. Această tendință de a explora tărâmurile inaccesibile este o tendință prezentă la teologii romano-catolici, și se datorează, cred (în urma experienței de a trăi printre ei aproximativ zece ani), dorinței de a-l trăi pe Hristos de la o anumită distanță printr-un fel de empatie duhovnicească.

Bibliografie:

1. Balthasar, Hans Urs von, *Das Ganze im Fragment: Aspekte der Geschichtstheologie*, Editura Benziger, 1963.
2. Idem, *Gloria. Un'estetica teologica. La percezione della forma*, Volumul 1, Introducere și traducere de Giuseppe Ruggieri, S.p.A Milano, Editura Jaca Book, 1971.
3. Idem, *L'autocoscienza di Gesu*, în Revista Internațională de Teologie și Cultură, *Communio* nr. 42-43, Editura Jaca Book, Milano, 1978-1979.
4. Idem, *Teodrammatica. Le Persone del Dramma: L'uomo in Cristo*, Volumul 3, Editura Jaca Book, Traducere de Guido Sommariva, Milano, 1983.
5. Idem, *Teodrammatica. Introduzione al Dramma*, Volumul 1, Editura Jaca Book, Traducere de Guido Sommariva, Milano, 1973.
6. Idem, *Teologica. Verità di Dio*, Volumul 2, Editura Jaca Book, Traducere de Guido Sommariva, Milano, 1985.

7. Idem, *Theologie der Geschichte. Neue Fassung*, Elveția, Editura Einsiedeln, 1959.
8. Idem, *Verbum caro*, Publicat de Johannes Verl, Editura Einsiedeln, Elveția, 1960.
9. Haecker, Theodor, *Was ist der Mensch?*, Leipzig, Editura Hegner, 1934.